
Notiser

MEDISINSK NYTT

Dårlig prognose ved rask økning i PSA-verdi

Det er omdiskutert om alle pasienter med forhøyede PSA-verdier skal tilbys prostatektomi. Det er derfor ønskelig å finne variabler som kan predikere prognose for overlevelse ved lokalisert prostatakraft. Forskere fra Boston har nå analysert data fra over 1 000 menn som hadde deltatt ved PSA-screening og som ble operert for lokalisert prostatakraft (N Engl J Med 2004; 351: 125 – 35).

Pasienter med rask preoperativ økning i PSA-verdier (> 2 ng per år) hadde ti ganger høyere risiko for å dø av sykdommen enn gruppen med langsom økning (< 2 ng per år). Andre prognosevariabler i studien var høy PSA-verdi ved diagnosetidspunktet, T2-tumorstadium (i forhold til T1) og Gleason-skåre på 8, 9 eller 10.

Piperøykere har fem ganger så høy dødelighet av lungekreft

Piperøykere har fem ganger så høy risiko for å dø av lungekreft sammenliknet med ikke-røykere, viser en stor prospektiv undersøkelse av over 15 000 menn. Data fra mennene som i 1982 kun røykte pipe, ble sammenliknet med data fra 123 000 mannlige ikke-røykere (J Natl Cancer Inst 2004; 96: 853 – 61).

Etter 18 års oppfølging var den relative risikoen for død forårsaket av alle typer lungekreft fem ganger høyere blant piperøykere enn blant ikke-røykere. Piperøykere hadde også økt relativ risiko for død på grunn av en rekke andre kreftformer, særlig larynxcancer (RR 13,1), samt kronisk obstruktiv lungesykdom, koronarsykdom og cerebrovaskulær sykdom.

Estimatene er generelt lavere enn ved sigarettøyking, men tilsvarende eller høyere enn ved sigarrøyking.

Ibuprofen eller paracetamol til barn?

Ibuprofen er et like effektivt smertestillende middel til barn som paracetamol, og kan være mer effektivt som febernedsettende middel. Dessuten er det ikke holdpunkter for at det ene midlet er forbundet med flere bivirkninger enn det andre eller placebo. Dette er hovedkonklusjonene i en fersk metaanalyse av 17 randomiserte studier med 1 820 barn under 18 år (Arch Pediatr Adolesc Med 2004; 158: 521 – 6).

Kun tre av studiene kunne anvendes til sammenlikning av preparatenes analgetiske effekt. Analysen av ni studier viste at ibuprofen reduserte temperaturen mer enn paracetamol.

Minst mobbing i Sverige

Nyere studier har vist at mobbing er forbundet med negative konsekvenser for både mobber og mobbeoffer, som dårligere sosial, emosjonell og fysisk helse.

I en tverrsnittundersøkelse i 25 land besvarte over 113 000 barn i alderen 11,5 – 15,5 år et spørreskjema om mobbing (Arch Pediatr Adolesc Med 2004; 158: 730 – 6).

Det viste det seg at andelen som var involvert i mobbing varierte svært mye, fra 9 % (Sverige) til 54 % (Litauen). Andelen barn som var utsatt for mobbing, varierte fra 5 % (Sverige) til 20 % (Litauen) med et gjennomsnitt over landene på 11 %. Andelen mobbere var lavest i Sverige og Wales (3 %) og høyest i Danmark (20 %) med et gjennomsnitt på 10 %. I alle land var mobbing assosiert med dårligere psykososial tilpasning, større helseproblemer og økt risiko for rusmisbruk.

Forfatterne konkluderer med at mobbing er et vanlig, viktig og globalt helseproblem blant barn.

Ikke opioider til hodepinepasienter

Daglig opioidbehandling er kun egnet til et mindretall av pasienter med svær hodepine, og behandlingen bør foregå under velstrukturert monitorering, konkluderer en ny studie (Neurology 2004; 62: 1687 – 94).

Forskerne fulgte 160 pasienter med behandlingsrefraktær hodepine i tre år. Alle startet på et daglig smertestillende program (bl.a. morfin, oksykodon, metadon, fentanyl, kodein og tramadol).

53 % av pasientene hadde enten ingen bedring av hodepinen eller de måtte stoppe behandlingen av kliniske grunner, bl.a. bivirkninger. 35 % av dem som seponerte behandlingen, opplevde en etterfølgende forverring av symptomene. Kun 26 % av pasientene hadde en signifikant reduksjon i hodepineaktivitet. 50 % av dem som fikk behandling i tre år, fikk dessuten problemer med preparatene, særlig misbruk.

TV-titting kan gi søvnproblemer

Utstrakt TV-titting er forbundet med søvnproblemer blant barn og ungdom, men retningen på denne sammenhengen har ikke vært undersøkt. I en prospektiv studie av om lag 760 familier nær New York ble barn og ungdom intervjuet bl.a. om TV-titting og søvn (Arch Pediatr Adolesc Med 2004; 158: 562 – 8).

Ungdom som så tre timer eller mer på TV per dag, hadde signifikant økt risiko for hyppige søvnproblemer ved 22-årsalder, selv etter justering for en rekke familiære og personlige karakteristika.

Ungdom som reduserte tiden foran TV med en time per dag, opplevde en reduksjon i senere søvnvansker. Forfatterne konkluderer med at studien påviser ytterligere en negativ effekt av overdreven TV-titting blant barn og unge.

Amming kan redusere risiko for arvelig brystkreft

Flere studier har vist sammenheng mellom amming og redusert risiko for brystkreft. Hvorvidt sammenhengen også gjelder for kvinner med arvelig disposisjon for brystkreft, har vært ukjent.

I en flernasjonal studie ble ammetid hos 965 kvinner med mutasjoner i genene BRCA1 eller BRCA2, samt blant 965 kontrollkvinner sammenholdt med insidens av brystkreft (J Natl Cancer Inst 2004; 96: 1094 – 8).

Kvinner med mutasjoner i BRCA1 og som hadde en kumulativ ammetid på mer enn ett år, hadde en signifikant redusert risiko for å utvikle brystkreft sammenliknet med BRCA1-mutasjonsbærere som ikke hadde ammet. Hos kvinner med mutasjoner i BRCA2 var det ikke forskjeller.

Det er antatt at hormonelle og reproduktive faktorer modifierer risiko for brystkreft blant kvinner som er bærere av mutasjoner i BRCA1, og studien støtter denne hypotesen.

Pottetrening ikke årsak til forstoppelse

Obstipasjon og smerter ved avføring hos barn skjer ofte *før* toalettetrening og kan være en årsak til at barnet nekter å bruke potte (Pediatrics 2004; 113: e520 – 2).

I en studie av 380 barn i alderen 17 – 19 måneder ble foreldrene telefonintervjuet hver andre eller tredje måned inntil barnet var ferdigrent. 24 % utviklet pottenektende atferd. 68 % av disse barna hadde flere episoder med hard mage (mot 51 % blant andre barn), og 42 % hadde smertefulle avføringer (mot 28 %). Blant dem som både motsatte seg potten og var forstoppet, forekom den første obstipasjonsepisoden i 93 % av tilfellene innen de nektet å bruke potten.

– Den nokså strenge pottetreningen er forlatt her hjemme og avløst av en mer avslappet holdning. Det skyldes dels at slik pottetrening er stemplet som dårlig pedagogikk og dels en tro på at for tidlig og for bastant pottetrening kan gi obstipasjon og få renslighetsprosessen til å trekke ut, sier Karsten Hjelt ved Børneafdelingen, Amtssykehuset i Glostrup til Ugeskrift for Læger.

Tre spørsmål om konjunktivitt

Tre enkle spørsmål kan være nyttig for å diagnostisere bakteriell konjunktivitt (BMJ 2004; 329: 206–8).

I en studie ble 177 pasienter i Nederland med akutt konjunktivitt spurt om de hadde gjenklistrede øyne, kløende øyne eller hatt en tidligere episode med konjunktivitt.

Forskerne fant at de som hadde gjenklistrede øyne og ingen tidligere episode med konjunktivitt eller kløe, hadde størst sannsynlighet for å ha en bakteriell infeksjon.

Publisert: 9. september 2004. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 11. juli 2026.